

Öykü İçin Ne Diyorlar?

Öykü Dün

Tomris Uyar

Önce, “kısa öykü”yü çok önemli bir yazın türü saydığımı belirtmek isterim. Kimi yazarların, eleştirmenlerin, bu türü, yazarın romana geçmesi için bir çeşit hazırlık, bir kalem bileme deneyi saydığını biliyorum. Belki de bu yaygın kanı yüzünden son günlerde yazınımızda romanlaşmamış uzun öyküler, daha çok röportajı andıran olay ve tip çoğaltmaları bollaştı.

Ama kısa öykünün kendi onurunu koruduğunun en iyi kanıtları değil mi bunlar? Biraz daha açayım:

Roman olmayan ama iyi niyetli bir bakış açısıyla değilmesi gereken toplumsal ya da bireysel sorunları getiren bir “roman”, hâlâ yanıtıcı olabilmekte. Belki de geleneksel romanımızı okuyanların, sevenlerin azlığından,

tökezlemeler bile yeni bir atılım, eski romana tepki, yeni araştırmalara girişme diye adlandırılabilir. Oysa kısa öykü, kendine ayrılan sürede yoğunluk, içtenlik, sahicilik öğelerini gereğince kullanamazsa, bu öğeleri yitirse bellekten siliniveriyor; ister toplumsal sorunları ele alsın, ister bireyin iç dünyasında dolaşsın.

“Gibi”yi bulmak gerek kısa öyküde: “Yaşamadaki gibi” gibiyi. Kimi zaman aksak, yanlış, kimi zaman doğru, açık ve yalın olanı. Gerçeğin kendisine abanmadan, yaslanmadan, sanatta “inandırıcı” olan gerçeği bulmak... Değişik sınıfların, değişik bireylerin başka başka yerlerde ve zamanlarda karşılaştıkları ayrı gerçekliklerin çeşitli görünüşleri içinden iletilmek istenen gerçeğin asıl yüzünü bulmak. Bildiriyi söylev havasıyla değil sanat gereçleriyle iletmek. “Bir daha” değil yeni, yani taze söylemek.

Çok öznel gelebilir, ama evrenselliğe varmak adına “alegori” ya da simgeye başvurmak, yer, zaman, ad gizlemek çok ters geliyor bana. Yabancı yer ve kişi adlarını kullanmaktan tat almak da. Hayatın tez ve değişen akışına uygun atan bir nabız var kısa öykünün. Hele Türkiye gibi çelişkilerle dolu, hep olaylara gebe bir Asyalı-Akdenizli Ortadoğu ülkesinde bu hıza ayak durdurmak pek güç değil. Yeter ki gerçekten bildiğimizi, çok iyi bildiğimizi yazalım.

(Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, *Türk Dili* Dergisi, Sayı: 286, Temmuz 1975)

Öykü İçin Ne Diyorlar?

Öykü Bugün

Ayşe Sarısayın

“Öykü nedir?” sorusunun yanıtı için genelde kabul görmüş kuramsal bir tanımlama, çoğunluğun katıldığı ortak bir görüş vardır kuşkusuz. Ancak ben, yine de öykünün her öykücü için farklı bir tanımı olduğunu düşünüyorum.

Benim için öykü, bir “an”dır. O “an” öylesine geniş bir zaman dilimini kapsar ki bazen, tüm bir yaşamı özetleyebilir. Şiddetli bir etkilenmenin yarattığı pırıl pırıl, tertemiz bir gülümsemedir öykü, akmasına engel olunamayan gözyaşındır. İnsanı altüst eden bir duygunun özenle, iyi seçilmiş sözcüklerle aktarımıdır.

Gün ortası olmadık bir yerde, küçük bir deftere ya da bir kâğıt parçasına, kimse fark etmesin diye aceleyle alınan birkaç satır notun, bazen aynı gün ilk fırsatta, bazen de aylar, yıllar sonra izini sürmektir. Önünden geçip gittiğim herhangi bir ayrıntıyı, günün birinde herhangi bir nedenle fark ettiğim ve algıladığım “an”dır. O “an” beni duraksatabiliyorsa, sıradan yaşamımın dışına taşıyarak bir iç yolculuğa çıkarıyor ve bir serüvene dönüşüyorsa, öyküdür artık. Geçmişin izini sürmek, bugünü kavramak, geleceğe tutunmaktır; kendimize tuttuğumuz aynadan dışarıya yansımaya izin verdiklerimizdir. Asla “anlaşılmaz” olmaması gereken, ancak kolaylıkla da “anlatılamayacak” bir yazı türüdür öykü.

En çok da sorumlulukların peşinde koştuğum bir günün bitmesini ve kendimle baş başa kalacağım geceyi sabırsızlıkla beklemektir. Tüm kentin uykuya daldığı saatlerde, bir defterin ya da bilgisayarın karşısında tek başıma çıktığım uzun bir yolculuktur öykü benim için.

